

Ålands fredsinstitut

The Åland Islands Peace Institute

NGO in Special Consultative Status with the Economic and Social Council of the United Nations

Diskussion om Ålands demilitarisering, 24 mars 2011

Ålands fredsinstitut anordnade den 24.3.2011, med anledning av Ålands demilitariseringsdag den 30 mars, en diskussion på temat ”**Ålands demilitarisering och neutralisering: öppna frågor och aktuella utmaningar**” på hotell Pommern i Mariehamn. Ett tjugotal personer deltog i diskussionen.

Sia Spiliopoulou Åkermark, fredsinstitutets direktör och docent i folkrätt, inledde med en presentation av demilitariseringen och neutraliseringens bakgrund och aktuella ställning. Bland utmaningarna listade hon bland annat remilitariseringen av Östersjön och ökad sammanblandning mellan civila och militära aktiviteter.

Spiliopoulou Åkermark hävdade att det finns många frågetecken kring demilitariseringen och neutraliseringen. Vilken ställning har egentligen Ålandsregimen i förhållande till till exempel FN-stadgan, EU-fördragen eller Open Skies och andra militära åtaganden? Vem ska övervaka systemet och vem har tolkningsföreträde?

Hon talade om vikten av att beakta samtliga konventioner och fördrag som reglerar Ålands säkerhetspolitiska ställning, eftersom just sådan kontinuitet, tillsammans med en diskussion mellan många parter, skapar folkrättsliga regimer. Därför är det viktigt att dokumentera praxis och också dokumentera på vilka punkter olika aktörer är oense om tolkningarna.

Flera folkrättsexperter från Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo Akademi deltog i seminariet, och under diskussionen framfördes synpunkten att folkrättsliga avtal, särskilt när de är så gamla som konventionerna om Åland, kan tolkas på många olika sätt, bland annat på grund av den tekniska utvecklingen som inte kunde förutses när konventionerna ingicks. Därför är det viktigt att som aktör precisera vad man vill att konventionerna ska betyda idag.

Spiliopoulou Åkermark påpekade också att landskapet Ålands gränser skiljer sig från demilitariseringens gränser, och att det därför är viktigt att de finns uppdaterade kartor och att berörda parter informeras om var gränserna går. År 2006 avgav den s.k gränsarbetsgruppen på uppdrag av justitieministeriet i Finland ett betänkande om demilitariseringens gränser, men deras arbete har inte följts upp. Talarna på seminariet var eniga om att det saknas kunskap om Ålandsregimen såväl på fastlandet som internationellt. Militära aktörer är inte alltid medvetna om vad demilitariseringen och neutraliseringen innebär, eller var gränserna går.

De tre övergripande frågor som ställdes till kommentatorer och publik handlade om hur Åland kan agera och gentemot vem, vem/vilka ”Åland” är i detta fall och vad Åland egentligen vill.

Elina Pirjatanniemi, professor i statsrätt och folkrätt, föreståndare för Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo akademi diskuterade förhållandet mellan militära allianser och demilitarisering eller neutralisering och huruvida det inte finns en inbyggd motsättning däremellan. Om Finland går med i Nato, ligger då Ålandsregimens öde i Natos händer och blir det då militära eller politiska avvägningar som avgör demilitariseringens och neutraliseringens öde?

Harry Jansson, lagtingsledamot, medlem i lagutskottet och självstyrelsepolitiska nämnden, kommenterade att han inte är orolig för ett Nato-medlemskap, då Nato har en tradition av att respektera demilitariserade områden. Han menade att demilitariseringen och neutraliseringen är en oskiljaktig del av Ålands status och att detta resonemang finner stöd i preambeln i protokoll 2 till Finlands anslutningsavtal till EU, som hänvisar till Ålands särställning inom folkrätten. Harry Jansson hävdade att Åland inte bara är ett skatteundantag inom EU, utan även ett säkerhetspolitiskt undantag.

Lagtingets talman, tillika ordförande för självstyrelsepolitiska nämnden, **Roger Nordlund**, var moderator för diskussionen, och kommenterade att två av de viktigaste aktörerna som kan övervaka Ålands status är dels Ålands befolkning, dels Finlands president. Elina Pirjatanniemi kommenterade att presidentens maktbefogenheter i dagsläget ifrågasätts, och att det i dessa diskussioner lätt blir bortglömt att presidenten har sådana specialfunktioner.

Moderator Roger Nordlund avslutade med att konstatera att seminariet kan betraktas som en liten del i det som flera deltagare påpekat vikten av – nämligen att diskutera demilitariseringen och neutraliseringen offentligt.

Susann Simolin

Informationsansvarig, Ålands fredsinstitut

25.3.2011

Ålands fredsinstitut grundades 1992 med hänvisning till behovet av en institution som kunde dels övervaka, dels analysera Ålands särstatus inom folkrätten. Detta är fortfarande en av fredsinstitutets viktigaste uppgifter. Ålands fredsinstitut är pådrivande i diskussionen om tolkningen och tillämpningen samt i den kritiska granskningen av internationella avtal och nationell lagstiftning som reglerar Ålands särskilda ställning.

I fredsarbete ingår att skapa möjligheter för fredlig konfliktlösning såväl på individuell som på strukturell nivå. Ålands fredsinstitut ser demilitarisering och neutralisering som fredsskapande och förtroendeskapande åtgärder på strukturell nivå.